

УДК 378 «712»

Гриньова М. В.

ДО ПИТАННЯ ПРО АВТОНОМІЮ СУЧАСНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

А Розкриваються основи фандрайзингу для автономії сучасних вищих навчальних закладів, аналізується поняття фандрайзингу на прикладі діяльності виховних закладів, організованих А.С. Макаренком. Розкриваються методи, які використовують сучасні менеджери фандрайзингу.

Ключові слова: фандрайзинг, автономія вищих навчальних закладів, ресурси, госпрозрахунок, рентабельність виробництва.

Актуальність проблеми. Відомий сучасний філософ А. Тоффлер зазначає, що «світ широко утворюється від зіткнення нових цінностей і технологій, нових стилів життя й засобів сполучення, вимагає абсолютно нових ідей і аналогій, класифікацій і концепцій» [4].

Глобалізаційні впливи, інтенсифікаційні процеси, що відбуваються у країнах світу, спричинили появу нового феномену фандрайзингу – пошуку ресурсів (людей, устаткування, інформації, часу, грошей тощо) для реалізації проектів та / або підтримання існування організації.

Фандрайзинг – це наука про успішне переконання інших у тому, що діяльність організації заслуговує уваги і підтримки. У центрі фандрайзингу стоїть людина – фандрайзер або менеджер з фандрайзингу. Успішність залучення коштів багато в чому залежить від того, наскільки він володіє професійними навичками і вірить сам у те, у чому намагається переконати інших. Фандрайзинг (від англ. *Fundraising* – «збір фондів») – це комплекс різних методів і процедур залучення ресурсів для реалізації соціально-значущих проектів.

Аналіз останніх досліджень. Сутність фандрайзингу, його історію розвитку, освітній і науковий фандрайзинг досліджували такі науковці як: К. Цейкович, Л. Тарасюк, Н. Давидов, О. Городнова, Т. Боголіб, С. Грачов, К. Камерон, Р. Кларк, М. Коган, К. Ерроу, М. Хаммер, Р. Хизрич та ін.

В Україні освітній і науковий фандрайзинг знаходиться на етапі розвитку порівняно із зарубіжними країнами. У освітній і науковій сферах фандрайзинг виконує декілька важливих функцій: залучає зовнішнє фінансування; розвиває освітнє і наукове партнерства; дає можливість відкривати новий простір; отримувати новий досвід і налагоджувати нові зв'язки, за рахунок чого розширюється сфера діяльності; надає новий напрям діяльності освітнім і науковим установам; дозволяє залучати гранти.

Мета статті: продемонструвати яскравий зразок фандрайзингу на прикладі діяльності виховних закладів, організованих А.С. Макаренком.

зразок фандрайзингу на прикладі діяльності виховних закладів, організованих А.С. Макаренком.

Виклад основного матеріалу. Нині достатньо великою проблемою для українських вищих навчальних закладів є фінансова самостійність. Фінансова автономія ВНЗ повинна діяти таким чином: ректор одержує частину коштів із державної казни (в т. ч. це кошти на держзамовлення), частину – із уже «напрацьованого» закладом. У першу чергу це повинні бути інвестиції в наукові позаурочні проекти. Кошти потрібно виділяти і на побутові потреби університету (ремонт будівель і навчальних корпусів, внутрішні роботи – заміна вікон, утеплення стін, заміна старих меблів та, безперечно, забезпечення мультимедійності навчання): комп'ютери, ксерокси, проектиори і мультимедійні дошки, відеокамери, аудіопрогравачі, радіомережа тощо.

Автономія ВНЗ дає студентам і викладачам:

- інтеграцію національної системи вищої освіти в європейський освітній простір;
- впорядкування стосунків між засновником, керівником і колективом ВНЗ незалежно від форми власності;
- надання широких повноважень органам студентського самоврядування;
- низку позитивних змін щодо організації процесів ліцензування та акредитації;
- визнання за ВНЗ статусу неприбуткової установи;
- посилення суспільного контролю за діяльністю університету – стимул для керівництва та інших працівників;
- розбудову партнерських стосунків між університетом і громадськістю, а також безпосередньо в університеті;
- потужну платформу для інтеграції освіти з економікою та ринком праці;
- підвищення конкурентоспроможності;
- витрати університету – в обхід Державного казначейства, що допоможе оперативно вирішувати поточні проблеми на місцях;

– реанімацію високих стандартів освіти.
Завданнями, що стоять перед колективом ВНЗ у процесі фандрайзингу є:

- пошук потенційних донорів;
- обґрунтування потреб організації відповідно до інтересів потенційних донорів і рівнем їхнього розуміння наших проблем;
- постійна робота з потенційними донорами (формування, підтримку і розвиток зв'язків);
- формування громадської думки на користь підтримки діяльності організації чи колективу, збір листів підтримки, придбання авторитету.

Ресурси навчального закладу – це все те, що має ВНЗ, що дає йому можливість існувати, розвиватися та здійснювати власну діяльність. Не існує вищого навчального закладу, який би не мав жодних ресурсів. Такими ресурсами є і гроші, і майно, яке йому належить (від канцелярського приладдя до будинку), і люди, які в ньому працюють; це й інформаційна база, і бібліотека, і, нарешті, зв'язки, що є в навчального закладу, вплив, який він має в суспільстві, сформована громадська думка про вищу школу, її імідж.

Види ресурсів: грошові (фінансові джерела – великий і потрібний ресурс; ідеальною є ситуація, коли їх декілька, крім державного бюджету); людські; матеріальні (благодійні внески приватних осіб; фінансування конкретних програм із місцевого бюджету; доходи від підприємницької діяльності ВНЗ; доходи від проведення спеціальних заходів, благодійних концертів, аукціонів тощо; пожертви від комерційних структур; приватні пожертвування; членські внески; гранти, що їх надають вітчизняні або закордонні державні чи міжнародні організації, фонди тощо).

Можливими джерелами залучення ресурсів є: компанії; приватні особи; фонди; державні органи. Кожне з цих джерел може виступати в якості: фінансового спонсора; спонсора на умовах бартеру; інвестора; грантодаючої організації; мецената; донора.

Фандрайзинг передбачає залучення ресурсів і в не грошовій формі, наприклад, у вигляді безплатного переданих ВНЗ витратних матеріалів (папір, картриджі тощо), канцелярських товарів, обладнання, надання приміщення або безкоштовних послуг. Важливим є також залучення людських ресурсів: волонтерів, які працюють в освітніх установах як члени піклувальних рад, штатних і тимчасових працівників, консультантів, експертів тощо.

Яскравий зразок фандрайзингу можемо продемонструвати на прикладі діяльності виховних закладів, організованих А.С. Макаренком. Значне місце у педагогічній спадщині А.С. Макаренка займають питання госпрозрахунку. Досвід його роботи включає низку принципів: наявність господарсько-оперативної самостійності колективу, поєднання планового керівництва з ініціативою і творчістю вихованців, взаємодія особистості і колективної зацікавленості в досягненні кінцевого результату, наявності фінансового контролю, безпосередньої участі вихованців у ньому. Реалізація цих принципів у діяльності Макаренка підтверджує думку про значення госпрозрахунку як

дієвого і перспективного напрямку господарювання і формування якостей господаря-колективіста [3, с. 62].

Макаренко підходив до функціонування колонії з точним економічним розрахунком. Величезну увагу він приділяв продуктивності праці, рентабельності виробництва. Реальна продуктивна праця була в його установах тією своєрідною віссю, навколо якої оберталася вся життя колективу.

У зв'язку з госпрозрахунком А.С. Макаренко приділяв велику увагу рентабельності виробництва. Вже протягом перших двох років колонії імені М. Горького вдалося організувати рентабельне сільськогосподарське виробництво тваринницького напрямку.

Для досягнення рентабельності Макаренко вважав необхідним обладнати господарство за останнім словом техніки. Саме завдяки впровадженню передових методів ведення господарства, забезпечення кормовою базою, воно незабаром почало приносити великий прибуток і дозволило жити заможніше. Вже на першому етапі своєї господарсько-виховної діяльності Антон Семенович навчав вихованців не тільки заробляти гроші, але й дбайливо розпоряджатися ними, формував у них розумні потреби. Важливо було не лише добре харчуватися, але й спрямовувати кошти на вдосконалення навчального процесу, створення культурного середовища.

Після об'єднання з Куряжем в колонії організувалося виробництво промислового типу – деревообробна майстерня з хорошими верстатами. Колонія виготовляла в значних кількостях вулики особливої конструкції, зарядні ящики, меблі та інші вироби за замовленнями.

У комуні імені Дзержинського було налагоджено високотехнологічне промислове виробництво. Рентабельність А.С. Макаренко пов'язував із високою продуктивністю праці. Виробництво в комуні було не просто рентабельним, а й високорентабельним. Річний баланс виробництва комуні на 1.01.1934 р. становив 63 млн. рублів, а річний прибуток – 4,5 млн. рублів. Виробництво електросверл і фотоапаратів «Лійка» мала державне значення, так як звільнив державу від ввезення іноземної продукції на 1,5 млн. рублів золотом на рік [1, с. 7].

У колонії імені М. Горького А.С. Макаренко йшов від організації виробництва спершу силами підлітків із поступовим підключенням до нього дорослих (агронома, колісного майстра, а в Куряжі – майстрів швейного та столярного цехів). Такий же шлях був спочатку і в комуні імені Дзержинського. Але дане виробництво електроінструменту й фотоапаратів А.С. Макаренко організував інакше: був побудований завод (із повним штатом дорослого управління, інженерно-технічними відділами та вільнонайманими робітниками в пусковий період) і до нього поступово підключалися комунари. Надалі, як свідчать офіційні матеріали з архіву А.С. Макаренка, із зростанням виробничої кваліфікації комунарів планомірно скоротилася кількість вільнонайманих інструкторів і робітників на заводах комуні [2], чим збільшувалися доходи вихованців комуні за рахунок підвищення

їхньої кваліфікації.

Нарахування заробітної плати проводилося звичайним способом, у відповідності з виробленням, згідно з установленими нормами і розцінками. Цікавим є досвід розпорядження заробітком вихованців. Із заробітної плати утримувалася вартість утримання комунара. Належний після відрахувань заробіток вихованцю А.С. Макаренко разом з радою командирів розподіляв наступним чином: одна четверта частина грошей відраховувалася на утримання молодших членів комуни; інша чверть надходила в ощадкасу на ім'я вихованця для накопичення коштів до часу виходу його з комуни; восьма частина заробітку передавалася у розпорядження ради командирів на різні види товариської взаємодопомоги і для преміювання, зокрема на виплату додаткової стипендії колишнім комунарам, які навчаються у ВНЗ, на видачу «приданого» кожному комунару, що випускається з комуни та одноразової допомоги тим вихованцям, які вступали до ВНЗ, а також на організацію походів та інших культурних заходів. Інші гроші, в розмірі трьох восьмих місячного заробітку, становили кишенькові гроші вихованця, які зберігалися в касі комуни і видавалися комунару у необхідних випадках йому.

Макаренко зазначав, що робота в комуні – це була робота вже на цьому виробництві, де був промислово-фінансовий план, строгий порядок, в якому були присутні всі форми серйозного заводу – планово-виробничий і нормований відділи, струнка залежність між усіма робочими місцями, дуже чітко розроблений перелік деталей, забезпечений не тільки кількістю випущених деталей, але й нормами випуску і нормами якості. Все це забезпечувало повну рентабельність виробництва, окупало не тільки себе, не тільки комунарський колектив у його побутовому житті, але й приводило до накопичення, тобто це було справжнім виробництвом.

Сучасні менеджери з фандрайзингу використовують різні методи для досягнення своїх цілей, а саме:

- участь у спільних проектах і отримання цільового фінансування за програмами міжнародних організацій;
- участь у проектах, фінансованих державою;
- організація спеціальних заходів щодо збору коштів (благодійних вечорів, аукціонів, концертів, спортивних змагань);
- залучення волонтерів;
- особисті зустрічі;

Гринёва М. В. К вопросу об автономии современных высших учебных заведений.

Ⓐ *Раскрываются основы фандрайзинга для автономии современных высших учебных заведений, анализируется понятие фандрайзинга на примере деятельности воспитательных заведений, организованных А.С. Макаренко. Раскрываются методы, которые используют современные менеджеры фандрайзинга.*

Ключевые слова: фандрайзинг, автономия высших учебных заведений, ресурсы, хозрасчёт, рентабельность производства.

Gryneva M.V. According to the matter about modern higher educational institutions' autonomy.

Ⓘ *The article describes the basics of fundraising for the modern autonomy of higher educational institutions, examines the concept of fundraising in the activity of educational institutions, organized by A.S. Makarenko. The methods, used by modern managers of fundraising, are disclosed.*

Key words: fundraising, autonomy of higher educational institutions, resources, cost accounting, profitability of production.

- використання ресурсів Інтернету;
- краудфандинг – це колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організації;

- реклама – може бути у вигляді розміщення спеціальних статей – звернень до ЗМІ, відеороликів для показу на спеціальних заходах, установки рекламних щитів, поширення буклетів, календарів, розклеювання плакатів, що відображають ту чи іншу проблему, вирішення якої життєво необхідно;

- розсилка листів подяки;
- залучення членських внесків в організацію або шлях самофінансування.

Вища школа стає реальним учасником ринку освітнянських послуг за допомогою маркетингової орієнтації управління навчальним закладом, яка передбачає таке:

- надаються лише ті освітні послуги, що відповідають чи будуть відповідати потребам ринку праці, попиту населення;

- асортимент освітніх послуг досить широкий і постійно оновлюється з урахуванням попиту ринку праці й населення;

- ціни на освітні послуги формуються під впливом активності конкурентів, обсягів і динаміки платоспроможного попиту населення;

- комунікативна діяльність проводиться активно, спрямована на конкретні цільові групи споживачів освітніх послуг, урахує можливості посередників;

- стратегічні рішення щодо управління навчальним закладом приймаються висококваліфікованими й компетентними керівниками;

- науково-педагогічні дослідження здійснюються як у сфері підготовки кадрів навчального закладу, так і у сфері ринку праці та освітніх послуг;

- організаційна структура навчального закладу включає кадрове агентство, що здійснює маркетинг і розробки, працевлаштування своїх випускників, забезпечує зв'язок з роботодавцями.

📖 Список використаних джерел

1. Гмурман, В.Е. Воодушевляющий пример / В.Е.Гмурман // Школа и производство. – 1963. – №3. – С. 5-9.
2. Костяшкин, Э. По пути Макаренко / Э. Костяшкин // Народное образование. – 1963. – №3. – С. 36-41.
3. Семенов, М.А. Идеи экономического воспитания в педагогическом наследии А.С. Макаренко / М.А. Семенов // А.С. Макаренко и современная школа. – Житомир, 1988. – С. 61-62.
4. Тоффлер, Е. Третья хвиля / Е. Тоффлер. – Київ : Всесвіт, 2000. – 480 с.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 09.02.2015